

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., $\frac{1}{4}$ an 2 fl. 50 cr., $\frac{1}{2}$ an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., $\frac{1}{4}$ an 3 fl. 50 cr., $\frac{1}{2}$ an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

$\frac{1}{4}$ an 10 franci, $\frac{1}{2}$ an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-ora 6 cr.
a treia-ora 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația. Strada Poplăci Nr. 15.

Telefon Nr. 14.

Se prenumără și la poste și la librării.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază
Numeri singuratici à 5 cr. se vând la „Institutul Tipografic” și la
„Prăvălia industrișilor români din Sibiu” (Strada Cisnădiei Nr. 27).

Să tem.

Sibiu, 13 Aprilie n.

Am amintit în ultimul nostru număr de un furiș articol al lui „Pester Lloyd”. Apărut în numărul de Joi (9 Aprilie) al archi-guvernamentului organ, acest articol se aseamănă foarte mult, cu cel scris din incidentul „Manifestului”. Firește. E din aceeași penă, concepțiunea aceleiași creier, emanațiunea aceleiași spirit șovin, erupțiunea aceleiași uri nebune și furioase.

Ori de câte-ori se repețesc ocaziunile, se repetesc și fenomenele acestea pe orizontul politic al lui „Pester Lloyd”. Căci marele șolomonar, care poartă vremea acestuia este unul și același: șeful secțiunii de naționalități, domnul Iessenzsk—y.

Acest domn, care, ca și alți oameni, vrea să ajungă ministru cu ajutorul chestiunii noastre, a naționalităților, ori de câte-ori dă de vre-o acțiune românească sau peste tot națională nemișcătoare, ori de câte-ori aude măcar de planul, ori de svonul acestei acțiuni, se ridică în cărca archi-jidovescului organ și dela aceeași înălțime cu presidentul „alianței israelite universale” sau cel puțin dela înălțimea marelui rabbiner Zadok Kahn, începe să tute și să detune în contra noastră, să ne dea lecții de politică, de morală și de bună cuviință... — Ear' după-ce toate cunoștințele, din aceste resorturi și-le-a epuizat, începe să amenințe cu poliție, cu gendarmi și temniță; și după-ce a isprăvit și cu acest fel de argumente, începe să se bată în piept, se strige după ajutor.

Fructele torturate ale acestei operațiuni spasmodice le depune apoi pe hârtie și se înrolează — prin ele — de colaborator gratuit la „Pester Lloyd”.

Eată gena articolului, cu care ne ocupăm.

Așa a făcut dl. —y după aparițiunea „Manifestului”, așa a făcut și la 8 Aprilie, după — după-ce a auzit, cine știe cum și de unde, că — lucru mare — se pregătește earăși ceva.

Ceea-ce s'ar pregăti e, după-cum spune ipsilon: „deputațiune mare, compusă din reprezentanții tuturor naționalităților aliate, care se predee în Memorand Maiestății Sale Împăratului-Rege.”

Aceasta e fama, care ajunge la urechile lui ipsilon, și aceasta e destul ca el să fie cuprins de o furie progresivă, pe care se și-o reverse în coloanele lungi și largi a le lui „Pester Lloyd”.

Eată fenomenul acesta furios în toate fazele lui, în toate evoluțiunile lui progresive:

La începutul articolului dl. ipsilon zice, că „agitatorii daco-români” pare-că nu ar ști, că o pușcătură nu se poate des-cărca de două-ori. Ei încearcă o nouă deputațiune, mai mare și mai impunătoare, care se predee în nou Memorand. Asta tocmai pe timpul mileniului, în decursul duratei expoziției milenare.

Se întreabă apoi, care ar fi efectul acestui demers și răspunde: același, ca și la 1892: Respingere dela tron, și eventual, dacă cuprinsul Memorandului ar fi punibil — temniță.

Dar' e o deosebire între 1892 și acum — zice genialul ipsilon. Atunci agitatorii Români aveau care-care titlu de a lucra în numele poporului, astăzi însă comitetul executiv este disolvat.

După acestea continuă și încheie astfel: „Dacă noi am redus asadar demonstrațiunea proiectată, la adevărată sa valoare, ear' însemnătatea politică a autorilor celui Memorand încă am stabilit-o exact, mai departe după-ce noi și-am făcut atenți și la eventuale urmări ale unei astfel de acțiuni dușmănoase statului, ne-ar mai rămâne numai observarea fugitivă, că instigatorii și șefii acelei mișcări, par, evident, a nu avea nici cea mai superficială idee despre devisa „Noblesse oblige”.

A răsplăti actul de grație regească, de care au fost împărțită câțiva mai înainte, cu aceea, că ei se fac vinovați de-o recădere în aceea acțiune punibilă, a căreia penibile urmări le-au ignorat, aceasta, abstrăgând dela oportunitatea acțiunii, isbește în față și cea

mai primitivă concepțiune a loialității și corectității politice.

Instigatorii demonstrațiunii, cari la aparență sânt plini de sentimente omagiale și dinastice, au folosit, firește, cu bucurie tocmai acea respingere a deputațiunii, pentru scopurile lor irredentiste.

Bunii țărani, cari fură amăgiți a merge la reședința Împăratului, și, după-cum prevăzuseră agitatorii, nu fură lăsați în Burg, ajunseră a asculta cu aversiune declarațiuni, cari nu anunțau mai puțin, decât alipirea la dinastie.

Cât de des nu s'au repetit în presa irredentistică dinlăuntrul țării și dinafară frase foarte suspecte, asemenea celor următoare: „Românii nu mai au ce căuta la „Împăratul lor”; plângerile lor n'au mișcat inima lui, el s'a întors dela ei!” E, poate, nefutemeiată bănuiala, că încercarea zadarnică — cum se poate sigur profeti — de-a așterne un nou Memorand, va oferi numai pretextul, de-a exercita prin repetiția acelor frase, o impresiune cât mai intensă asupra inimilor naive ale țarilor amăgiți a merge la Budapesta.

Zădărnicea acestui proiect periculos și reușit n'are să se pare a fi o irecusabilă datorință a tuturor acelor factori, cari pot exercita vre-o influență asupra vederilor Românilor din Ungaria.

Trebuie lămurit poporul, trebuie preveniți oamenii, să nu se lasă folosiți ca jucării ale ambițiunii demagogice, trebuie informați asupra scopurilor suspecte ale acelor urzitori de neliniște, de cari nu e nimic mai departat decât sentimentul fidelității dinastice, deși deocamdată se ostenește a-l scoate la iveală.

Influența, pe care o posedă preoțiunea română de ambe confesiunile, la toate păturile neamului lor e cunoscută. Noi apelăm anume la episcopatul românesc, care sigur va face totul, spre a reține pe preoții și învățătorii poporului dela acea mișcare nepatriotică și dușmănoasă statului. Fără ajutorul și conlucrarea preoțiunii reavoința demagogilor e prea neputincioasă, decât a cuteza măcar și încercarea unei demonstrațiuni.

Sperăm cu toată încrederea, că preoțiunea română va rămâne cu desăvîșire departe de o acțiune, care nu-i prielnică intereselor neamului ei, ci din contră va avea drept rezultat imputarea morală, ba chiar și penibilele consecuențe ale unei acțiuni antipatriotice, răsvrăitoare.

Noi nu ne mirăm de acest articol.

E în firea lucrului, e situația guvernului maghiar de atare, că el tremură de frica ori-cărei acțiuni venită din partea naționalităților. Tremuriciul acesta îl cuprinde și pe dl. ipsilon, și-l cuprinde și numai la „fama” unei atari acțiuni...

Ce ar fi când fama s'ar adevăra, când ideea, ce însuși ni-o dă, s'ar realiza?

Un singur lucru ne genează din acest articol: sfârșitul lui. Apelul ce ipsilon îl face la episcopatul român e un fapt revoltător și rușinător, o adevărată calomnie la adresa episcopilor celor buni ai noștri.

Cum? Ameninți cu poliția și cu temnița, dară simți că toate acestea n'ar ajuta nimic, și atunci recurgi la episcopi.

Sânt episcopii noștri un fel de polițiști de ordine mai înaltă, și cu oarecare specială misiune în părțile românești, pentru a ne deslănița ori chiar împedează în acțiunile noastre politice, ori de ce fel ar fi aceea? — Nu e asta supremul insultei ce se aduce episcopatului bisericii noastre naționale? Nu e asta culmea cutezanței dela „Pester Lloyd”?

Încolo trecem peste întreaga sforțarea articolului din chestiune, ca peste o nimică, și constatăm, că guvernul se teme și tremură și când aude despre vre-o acțiune.

Atâta pentru noi e destul. Ca se știe!

Tinerimea și presidentul. Domnul

Dr. Ioan Rațiu, a primit ieri următoarea telegramă:

Viena, 12 Aprilie n.

Studentii români adunați din toate părțile la jubileul „României-June”, vin a Vă aduce cele mai entuziaste salutări.
Spinean, student de București; Popovici, stud. de Cernăuți; Rașcu, stud. de Iași; E. Hardingh, stud. de Graz; A. Vlad, stud. de Budapesta; V. Moldovan, stud. de Cluj; A. Vajda-Voevod, stud. de Viena.

ALBUM MILLENAR.

Răpirea școalelor grănițerești.

Referitor la cel mai mare și revoltător rapt, săvîrșit în anul millenar, publicăm mai în jos un act important, la care atragem atențiunea cetitorilor.

Este actul, despre care s'a făcut amintire în articolul din Făgăraș, publicat în ultimul nostru număr:

Reprezentățiunea

adunării generale a fostilor grănițeri din regimentul român 1. către ministrul instrucțiunii Csáky Albin.

Excelența Voastră!

Ilustritatea sa dl. comite-suprem al comitatului Sibului transpune cu comunicatul seu din 8 Martie 1892 nr. 162 dlui president al instituțiunii noastre grănițerești un regulament cu acea observare, că cu emisul din 27 Februarie nr. 9087 al înaltului minister de culte și instrucțiune publică a primit acest regulament dela Ex. Voastră, cu acea însărcinare, ca să-l comunice în „cale confidențială” dlui president al comitatului nostru, pe care totodată îl reccercă, a dispune, ca reprezentanța noastră generală să substearnă la excelența Voastră un regulament întru toate asemenea regulamentului comunicat și despre rezultat să încunoștințeze pe dl. comite-suprem.

Dl. president al comitatului nostru față de calea aceasta confidențială, indicată mai sus, a preferit calea legală statutară, derivând obiectul acesta la adunarea generală, care singură este competentă, în sensul §-lui 14 lit. h. din statute, de a decide acest lucru de cea mai mare importanță, și dela care este a se obține mandatul în sensul §-lui 29 al statutelor, spre a se pute face pașii ulteriori în această chestiune.

Fiind ținerea adunării noastre generale împreună cu spese însemnate, comitetul din acest motiv nu a convocat imediat atunci o adunare extraordinară cu atât mai virtos, că după vre-o câteva luni sta în vedere adunarea de față generală ordinară.

Dar' de altă parte ilustritatea sa dl. comite-suprem a urgit pe dl. president al comitatului ca fără altă aminare se răspundă la comunicatul seu de mai sus.

În urma acestui ursoi dl. president a raportat în 5 Iulie 1891 sub numărul 138, că a transpus cauza spre competentă pertractare adunării generale următoare nefind dînsul și comitetul competent de a purcede în acest lucru mai departe.

Tot cu acea ocaziune și-a luat voe a atrage atențiunea Excelenței Voastre asupra acelei împregiurări, că regulamentul ce ni-l-ați trimis stă în directă contradicțiune cu întregă noastră instituțiune, ba chiar și cu legile țării referitoare la școale și cu deosebire la drepturile noastre private, și fără de a prejudica sau de a lua vre-un angajament asupra-și, pe baza cunoștințelor de referență și a experiențelor sale făcute ca president în timp mai îndelungat ca 20 ani, poate în deplină conștiință afirma, că din motivele arătate, este puțină speranță, că reprezentanții proprietarilor grănițeri vor pute primi acel regulament.

În urma acestui raport al dlui president, dl. Sa dl. comite-suprem adresează persoanei dlui br. Urs ordinațiunea din 12 Nov. 1892 nr. 929, în care se spune, că Ex. Voastră ați declarat punctul de mănecare al adunării generale în reprezentanțele sale din 11 Iunie 1889 nr. 517 și din 20 Febr. 1890 nr. 140, prin emisul din 6 Nov. 1892 nr. 30.145 de greșit și cu provocare la §-fii 10 și 26 din statute reprezentanța generală nu ar fi competentă la administrațiunea și la dreptul de dispozițiune asupra școalelor susținute de dreptul nostru, și că acele școale pe baza §-ului 39 al statutelor maghiare ar fi școale comunale, asupra cărora noi n'am avut nici un drept de ingerență, decât numai datorința de a le susține, și toată administrațiunea noastră a acestor școale ar fi în tot

timpul dela început ilegală, care numai așa s'ar pute aduce în consonanță cu legile asupra învățământului public și cu statutele noastre, dacă vom primi regulamentul ce ni-s'au trimis mai sus din partea înaltului minister de culte și instrucțiune publică.

Prin urmare „dacă comitetul administrativ sau reprezentanța generală nu ar voi să primească fără nici o modificare regulamentul trimis în jos și dacă mai departe s'ar amesteca în afacerile școalelor, atunci „Exc. Voastră ați face propunerea la locul cel mai înalt pentru desființarea atât a comitatului, cât și a instituțiunii reprezentanței generale”, și în fine dl. president se influențese primirea regulamentului amintit.

În urma acestei ordinațiuni, având adunarea generală de a lua lucrul acesta în pertractare dl. president prin hârtia sa de datul 16 Decembrie 1892 nr. 568 a cerut retrimiteră originalului statutelor noastre, precum și protocolul adunării generale referitor la acestea, cari se aflau la înaltul minister.

Trimindu-ni-se aceste acte cu rezoluțiunea din 6 Ianuarie 1893 nr. 17 din nou ni-se întonează și prin aceasta, cu avisare la dispozițiunea cuprinsă în ordinațiunea nr. 30.145 ex. 1892, primirea regulamentului trimis de către înaltul minister, precum și „că pentru manipularea și controlarea fondului „școlar este normativ §-ul 39 al statutelor al „textului maghiar”.

Argumentele, cari se aduc în ordinațiunea amintită a Excelenței Voastre pentru justificarea regulamentului trimis nou spre primire, nu ne-au putut convinge despre corectitatea punctului de vedere al înaltului minister de culte și instrucțiune publică în această afacere, pentru-că acele argumente stau în contradicțiune evidentă cu statutele noastre, cu ideea fundamentală exprimată de repetite-ori în legile patriei relativ la caracterul școalelor, cu dispozițiunile speciale depuse în acele legi, și cu însăși natura lucrului.

Astfel Excelența Voastră binevoiti a Vă provoca la §-fii 10 și 26 ai statutelor, în sensul cărora noi nu am avut nici un drept de a administra și organiza școalele noastre grănițerești, întemeiate de noi din exclusivă proprietate a grănițerilor.

Că însă noi avem acest drept, se vede apriat chiar din preșcriptul, prin care Excelența Voastră pretindeți dela noi, să facem un regulament pentru școalele din chestiune.

Este adevărat evident, că numai acela este îndreptățit a face un regulament despre administrarea și organizarea școalelor, care are totodată dreptul de a administra și organiza faptice acele școale, căci nu s'a auzit nicăiri în lume, ca cineva să facă regulamente despre administrarea și regularea unor școale, asupra cărora nu are nici un drept de a le și administra și organiza.

Prin urmare, când Excelența Voastră pretindeți dela noi să facem regulamentul despre administrarea și organizarea școalelor susținute din fondul școlar, ipso facto binevoiti a rîcunoaște și dreptul nostru de a administra și organiza acele școale.

De sine se înțelege însă, că noi nu putem avea dreptul de a administra și organiza școalele unor comune politice, pentru-că la așa ceva pot fi îndreptățiți numai autoritățile politice dela gradul cel mai inferior până la cel mai înalt al factorilor administrativi. Prin urmare dreptul nostru de a administra și organiza școale se poate extinde numai asupra unor școale, cari poartă caracterul instituțiunii noastre, care nu este la nici o întemplantare instituțiune comună politică, ci este după întreg spiritul statului nostru instituțiune de reuniune.

Folosindu-ne de acest drept, pe care însuși Excelența Voastră binevoiti a ni-l rîcunoaște, când cereți dela noi alcătuirea unui regulament despre administrarea și organizarea școalelor susținute din fondul nostru, noi

am pregătit un atare regulament îndată după sancționarea preagrafiioasă a statutelor noastre din partea Maiestății Sale cesare și reg. apostolice, și l'am așternut deja în 1871 spre aprobarea înaltului minister de culte și instrucțiune publică. După acel regulament s'au organizat și administrat școalele noastre dela anul 1871 până în ziua de astăzi. Acest regulament în mod indirect a fost aprobat și de înaltul minister, deoarece-ce de câte-ori s'a ivit conflict între organele instrucțiunii publice și între comitetul administrativ al fondului nostru, înaltul ministru a rezolvit casurile concrete în sensul principiilor depuse în regulamentul nostru, ceea-ce se dovedește între altele prin casurile concrete de sub numerii ministeriali 15.899 ex 1873 și 42.928 ex 1888.

Dar' chiar și din împregiurarea, că înaltul minister nu a respins regulamentul nostru îndată după așternerea lui întemplantă în 20 Octombrie 1871 sub nr. 140, se vede apriat, că înaltul minister încă de atunci a luat acel regulament spre știință aprobătoare, căci altcum în termenul legal de 40 zile provăzut în legile administrative am fi primit dela înaltul minister rezoluțiunea, prin care s'ar fi respins acel regulament.

Ne luăm mai departe libertatea a atrage atențiunea binevoitoare a Excelenței Voastre asupra acelei împregiurări, că §-ii 10 și 26 din statutele noastre nu trebuie interpretați numai ca isolați de cealaltă §-i ai statutelor, ci după regulile interpretării logice și corecte trebuie să se interpreteze în lumina tuturor paragrafilor din statute.

Deja în §-ul 26 al statutelor se zice, că noi avem să dispunem și cu privire la „aplicarea fondului”. Minte sănătoasă însă ne spune, că nimenia nu poate aplica un fond la niște institute culturale, asupra cărora nu are totodată și dreptul de a dispune mai cu seamă dacă susținătorul acelor institute își rezervă acel drept. Așa d. e, când Ex. Voastră aplicați averea statului la institute culturale, susținute din bugetul statului, aveți totodată dreptul nedisputabil de a dispune asupra acelor școale. Asemenea când comuna politică aplică averea sa la școalele susținute din acea avere, are dreptul de a și dispune asupra acelor școale. Ear' confesiunile, cari susțin școale din averea proprie, sânt îndreptățiți după legile patriei a-și și exercita dreptul lor de dispunere asupra acelor școale. Și în fine ori-ce privat ori corporațiune morală, care sustine din averea sa vre-un institut cultural, are totodată dreptul de a dispune asupra acelu institut.

Pentru-ce dar' se ni-se denega numai nouă dreptul de a dispune asupra școalelor, la cari avem să aplicăm fondul nostru?

Altcum expresiunea „aplicarea fondului” din §-ul 26 al statutelor țării are explicațiunea sa în secțiunea VII. (§. 36—39) a statutelor, care nu numai ne îndreptățește, ci chiar ne impune de datorință „amplificarea, dotarea și înmulțirea școalelor în una și aceeași fostă companie”, de unde de sine urmează, că de cercul nostru de competență se ține nu numai „inspecțiunea, administrarea și manipularea fondului”, precum binevoiti a afirma Excelența Voastră, ci și „înfințarea și organizarea școalelor”, cari au să fie susținute din fondul nostru, precum apriat se zice în §-ul 38 din statute, care totodată dă dreptul reprezentanței generale a „decide” asupra dorințelor înaintate prin comitetul administrativ cu privire la „proiectarea înfințării și organizării școalelor încă neexistente”.

De unde urmează, că cuvintele acestea din paragraful 26 al statutelor, că adevărat „nu mai discutiuni și desbateri de aceea au loc, cari se țin strîns numai de averea, manipularea și aplicarea fondului, nu vreau să eschidă discuțiunea asupra înfințării și organizării școalelor”, pentru-că atunci aceste cuvinte ar contradice altor paragrafi din statute, ci aceste cuvinte voesc să eschidă numai discuțiunile de aceea, cari nu se țin de fond și de organizarea școalelor susținute din fond,

cum ar fi d. e. discușiunile politice, cu cari noi nu ne-am ocupat și nu ne vom ocupa în adunările noastre nici-o dată.

Excelenței Voastre este bine cunoscut, că în sensul paragrafului 4 din statute proprietarii ai acestui fond sânt: „grănițerii și succesorii legitimi, din cari a fost constituit regimentul I.”, cari în sensul §-ului 5 din statute, trebuie să aplice acel fond pentru „ridicarea și susținerea” școalelor populare în comunele concernente.

Prin urmare și școalele ridicate și susținute de noi trebuie să fie proprietatea noastră.

Dacă însă noi sîntem proprietarii acestor școale de sine urmează, că numai noi și nu comunele politice pot avea dreptul de a dispune asupra acelor școale, căci și paragraful 362 al codicului civil spune hotărît, că „poate proprietarul se folosească după voință lucrul său”, iar paragraful 32 al articolului de lege 111. din 1848 lă. a. face chiar și pe înaltul minister responsabil pentru respectarea dreptului nostru privat, la aceste școale, cari se află chiar și în cărțile funduare intabulate exclusiv numai pe numele „reuniunii grănițerești a fostului regiment român I.”.

Această proprietate noi nu o putem transpune nici în formă de școale comunale politice, nici a o da pe mâinile acelor locuitori dintrînsele, cari n-au fost grănițeri și nu sînt proprietari la această avere.

Noi nu putem nici-decuma să ne convingem, despre temeinicia aserțiunii Excelenței Voastre, că școalele noastre ar fi de caracter comun politic. Noi adevărat știm, că după ideea fundamentală, care ca un fir roșu trece prin toate legile școlare dela inaugurarea erei constituționale până astăzi, numai acele școale sînt comunale, cari se înființează și susțin din averea comună ori din dări comunale impuse tuturor locuitorilor din respectiva comună politică fără deosebire de naționalitate și confesiune, și numai asupra acestor școale are comuna politică drept de conducere și dispunere prin senat școlastic ales de reprezentanța sa. Comuna politică nu are drept de dispunere nici asupra școalelor susținute de stat, nici asupra școalelor susținute de confesiuni, nici asupra școalelor susținute de privați ori corporațiuni.

În înțelesul acesta dispune în mod special și §-ul 23 din articolul de lege XXXVIII. din 1868 și întreg sistemul acelei legi.

Ba chiar și legea despre școalele medii din 1883 încă a admis principiul, că susținătorii unei școale au și dreptul de a dispune asupra ei.

Excelența Voastră în înaltul rescript de sub nr. 30.145 ex 1892 binevoit a accentua mai departe, că școalele noastre nu se pot considera ca școale de reuniune, pentru-că în statutele noastre nu se face amintire de „societate” ori „reuniune”.

La aceasta ne permitem a atrage atențiunea Excelenței Voastre asupra principiului care zice, „că litera ucide, iar spiritul dă viață”. E drept, că în statutul nostru nu se află cuvîntul „societate” ori „reuniune”, însă se află în paragraful statului noastre exprimat cu alte cuvinte foarte clar tot aceea, ce se recere la constituirea unei societăți. Statutele noastre în paragraf 4 vorbesc despre mai multe persoane private, adică despre „grănițeri și succesorii lor legitimi”, cari în loc să împartă între sine spre scopuri particulare averea cîștigată de dînsii, s'au unit și învoit între sine prin statute aprobate de locul cel mai înalt, ca această avere să nu o împartă, ci să o destineze numai spre scopuri școlare, precum se zice în paragraful 2, și au statuit modul, cum au să administreze și aplice acel fond pentru înființarea de școale populare. Însăși împrejurarea, că noi proprietarii fondului avem statutele noastre, dovedește, că noi sîntem reuniune, căci numai pentru „reuniuni” și „societăți” se face astfel de statute. În statutele noastre la §. 5 litera a) occură chiar și expresiunea de „corp moral”, care în sine învaloa conceptul de reuniune.

Alcun știut este, că după sistemele tuturor drepturilor singur cuvîntul „societate” ori „reuniune” nu se ia de criteriu la determinarea caracterului unei instituțiuni, că oare este ea persoană juridică ori morală, sau nu, ci din contră fiecare instituțiune are să se judece după întregul dispozițiilor constituționale ale sale.

Prin urmare nu mai poate fi nici o dubietate despre calitatea instituțiunii noastre de corporațiune morală sau persoană juridică identică cu o reuniune sau societate constituită cu exclusiv scop de a „înființa și organiza școalele grănițerești” în cuprinsul companiilor și a decide prin reprezentanța generală cauzele lor” (§. 38.)

Excelența Voastră în înaltul rescript de sub nr. 30.145 ex 1892 binevoit a accentua, că paragraful 39 din statutele noastre dispune apriori, că pentru administrarea mai deaproape

a școalelor susținute din fondul nostru trebuie să se înființeze lângă fiecare școală câte un senat școlastic comun, ales de reprezentanța comunei politice, în care se află acea școală, de unde ar urma, că la școalele noastre trebuie să se aplice tot sistemul de administrațiune, care în sensul legilor existente este normativ pentru școalele comunelor politice.

Însă de toate ne luăm voia reflecta, că statutele noastre în exemplarul românesc nu vorbesc de senat școlastic „comun”, ci numai de „eforie”, sau „senat școlastic”, și precum dovedește protocolul adunării noastre generale din 1 Martie 1870 nr. 9, noi am pertractat și conclud statutele noastre în limba română; ceea ce nici nu se putea să se înțeleagă, altminter, căci limba instituițiunii noastre este cea românească, precum românesc a fost și regimentul, ce l-au constituit părinții noștri.

Și după-ce s'au cerut inducerea unor modificări în statutul nostru, iar plenipotențiarii noștri le-au acceptat, noi am formulat definitiv statutele, însă nici atunci nu s'au indus în exemplarul românesc cuvintele „senat școlastic comun”, ci numai cuvîntul „eforie”. Ear' exemplarul românesc, pe care s'a indus preafalta clausulă de aprobare de dtd 16 Martie 1871, nu conține cuvintele „senat școlastic comun” (közégi iskola szék), ci numai cuvîntul „eforie” (iskola szék). Noi numai acest exemplar românesc l'am cerut în adunarea noastră generală din 8 Martie 1871 și numai acest exemplar l'am primit și l'am depus în cassa institutului nostru. Așadar din paragraful 39 al statutului nostru, așa precum este formulat în textul românesc nici decum nu se poate deduce, că ar trebui să se instituească lângă școalele susținute de noi niște senate școlare „comunale” alese de reprezentanța comunelor politice.

Dar se zice, că în textul maghiar al originalului statului noastre, pe care noi în original nu l'am primit, în paragraful 39 se cetesc într'adevăr cuvintele „közégi iskola szék”.

Noi nu ne îndoiim despre aceasta, dar nu recunoaștem, că din cuvîntul „közégi” s'ar pute deduce, că senatul școlastic dela școalele noastre ar trebui să fie ales prin reprezentanța comunei politice sau „civile”.

În tot statutul nostru nu se face niciari amintire despre comune „politice”, ceea ce negreșit s'ar fi întemplat, dacă intențiunea cuiva ar fi fost, ca senatul școlastic să se aleagă prin reprezentanța comunei „politice” sau „civile”.

Amintire despre comuna politică ar fi trebuit să se facă cu atât mai virtos, căci știut este, că în țeara noastră nu există numai comune „politice”, ci și comune „bisericești” (egyház község, hit község, felekezeti község), ear în statutul nostru se face amintire și despre comune „grănițerești”.

După-ce însă nu ni-se spune expres, că ce fel de comune să înțeleg în paragraful 39 al statului noastre, trebuie să recurgem la alți paragrafi din statute cu atât mai virtos, că tot în paragraful 39 se vorbește despre comunele „concernente”, cari nu pot fi alte comune, decât acelea despre cari se făcuse amintire mai înainte. Paragrafi precedenti însă vorbesc numai despre „comune” grănițerești (§. 2), cari să determină și mai precis în §. 4. prin expresiunea hotărîtoare de „comunități” ale celor 12 companii.

Cu această interpretare legală și consonantă cu toate celelalte dispozițiuni ale statului, nu vine în contradicțiune nici citațiunea articolului de lege XXXVIII. din 1868, fiindcă prin aceasta se prescrie numai analogia, după care are să se constituie senatul școlar comun al școalelor grănițerești, în ceea ce privește mai cu seamă numărul membrilor din senat. Ear' când în paragraful 39 ni-se spune, că senatul școlastic trebuie să se aleagă prin „reprezentanța” comunelor concernente, aci nu se zice, că reprezentanța trebuie să fie a comunelor „politice” concernente, ci a respectivelor comune grănițerești, pentru cari trebuie să se înființeze școale „centrale” (§. 37), în a căror senat, — tocmai pentru-că sînt „centrale” — trebuie să fie reprezentanți grănițerii din toate comunele respectivei companii de odinioară.

Alcun știut este, că senat școlastic „comun” ales de reprezentanța comunei politice să institue numai acolo, unde se află școală comună înființată și susținută de comuna politică. Școalele noastre însă sînt „comunale”, pentru-că niciari nu occură în statutele noastre numirea de școale „comunale”, apoi școalele noastre nu se susțin de comunele politice, ci de proprietarii fondului nostru școlastic. Și în fine școalele noastre poartă numirea de școale populare „centrale”, care numire eschide conceptul școalei „comunale”, care este înființată exclusiv pentru respectiva comună politică, ear' nu pentru cultura unei anumite clase de locuitori din mai multe comune.

Dacă însă școalele noastre nu se numesc și nu sînt din natura lor școale „comunale”, de sine urmează, că expresiunea „közégi iskola szék” din paragraful 39 al statului noastre nu poate însemna un senat școlastic ales de reprezentanța comunei politice, ci un senat ales de grănițerii comunelor, pentru cari se înființează școala poporală centrală. Dacă școalele noastre ar fi comunale, atunci paragraful 39 al statului nostru nu le-ar fi pus numai sub „supraveghierea” inspectorului școlastic regesc, ci le-ar fi pus sub dispunerea celui inspector și organelor politice, cari stau în raport cu comunele politice.

Eată, Excelentissime dle ministru, pentru-ce nu putem noi accepta regulamentul, ce ați binevoit a ni-l comunica prin rescriptul de dtd 6 Noembrie 1892. nr. 30.145.

Acel regulament se bazează întreg pe principiul, contrar statului noastre, că adevărate școale susținute de noi ar fi școale comunale, ceea ce precum am arătat în această reprezentare și în reprezentațiunile adunărilor noastre generale anterioare, nu se poate susține fără a se lovi în statutele noastre, în legile existente, și în principiile dreptății și echității.

Pentru aceea nici amenințarea, ce binevoit a o exprima mai pe urmă în rescriptul citat, că adevărat ni-se va desființa instituțiunea noastră, nu ne poate deslăși de dreptul nostru de a dispune asupra școalelor susținute din averea noastră, cîștigată cu sîngele și contribuiriile noastre.

Alcun ce ne și folosește nouă aceea, că ni-se lasă prin regulamentul Excelenței Voastre dreptul de a administra pe lângă mare responsabilitate fondul nostru, dar' nu ni-se lasă și dreptul de a dispune asupra școalelor susținute de acel fond?

Pentru noi școalele au interes, ear' nu banii, căci dacă banii ar fi fost hotărîtori, atunci acest fond l'am fi împărțit între noi și nu l'am fi destinat pentru scop cultural.

Noi ne-am silit a ridica școalele noastre la starea cea mai înfloritoare din toate punctele de vedere și acum ca recompensă pentru aceasta să ni-se iee aceste școale și să se dea sub dispozițiunea acelor, cari n'au nici un drept de proprietate la ele?

Aceasta, așa credem noi, că nu ar' trebui să se întemple într'un stat constituțional.

Ca totuși Excelența Voastră să Vă convingeți, că noi nu ne alipim de dreptul nostru de dispunere asupra școalelor noastre cu ceva scop rezervat, am pregătit pe baza regulamentul comunicat de Excelența Voastră un alt regulament, în care am supus toată instituțiunea noastră celei mai severe inspecțiuni și controle din partea înaltului regim și a organelor sale școlare, așa, încât acea instituțiune, atât în partea sa materială cât și în partea sa spirituală, poate fi urmărită pas de pas și împedecată în ori-ce moment, când s'ar abate dela legile existente și dela statutele sale.

Acest regulament ne luăm voia ală-tura aci sub „.” cu acea rugare respectuoasă, ca să Vă îndurați a-l aproba.

Dacă însă Excelența voastră nu ați fi aplicat a aproba nici acest regulament, atunci ne rugăm se binevoit a accepta modificările sau mai bine zicînd întregirile induse în statutele noastre, așa precum se află în aceluș proiect sub „.”, care l'am făcut pe baza dreptului ce ni-se dă în paragraful 14 lit. f) al statului noastre și cari modificări s'au primit în ședința de azi cu unanimitate de voturi.

Din ședința reprezentanței generale a fostilor grănițeri din regimentul român I., ținută la

Sibiu, în 23 Februarie 1893.

Panama poliției millenare.

(Polițaiul suprem dela congresul naționalităților.)

Cine a asistat la marea și neuitatul congres al naționalităților dela 10 August a. tr., își aduce poate încă aminte de cel mai mare polițai în uniformă (căci neuniformați, în frunte cu „sky erau legion), cu o stea pe guler, de fir aurii — consilierul polițai Chudy Hugo. Înalt, uscățiu, barba deasă înaintea brună, crescută până în ochi, cu ochelari pe ochii stîni, întreagă făptura înfățișând tipul unui Jidan slovacesc ori sârbesc, trecut prin toate stadiile vieții destrăbălate dela forșare mari, om de vreme îmbătrînit.

Pe atunci dl consilier era tare și mare, unul din cei mai cu minte și de vază sfetnici ai căpitanului suprem de poliție; om, fără de sfatul căruia nu se lua nici o hotărîre în afaceri importante. De aceea el și fusese trimis să „facă rînduială” la congresul memorabil al națiunilor împilate.

Astăzi și el a ajuns — „odor millenar!” Astăzi și el — a furat! Ba nu astăzi. De mult!

Mult înainte de congresul naționalităților încă! A furat! Ba n'a furat; a defraudat numai; adică, în stilul apărării lui Pulzsky, a uitat numai să înapoieze banii împrumutați din cassa poliției. Primele știri despre isprăvile dlui consilier au început să ese la iveală pe la mijlocul lunii Februarie; de oare-ce însă curgeau desmințiri peste desmințiri, nu ne-am ocupat până acuma de treabă. Fiind acum constituit și dat judecării, vom da câteva amănunte.

A furat, sau defraudat, domnul consilier polițai sumuila rotundă de vre-o 13.000 fl. și eată cum:

Întreprinderea de zidiri a firmei Fodor et Kovács luse asupra-și să spioască edificiile căpitanului suprem orășenesc și predete lui Chudy o cauțiune de 500 fl. Din această sumă rețină Chudy 200 fl. la sine, ear' 300 fl. îi depuse în cassă, păstrînd tot la sine chiar și caitanul! Mai târziu Chudy avu din nou lipsa de parale și ridică earăși suma de 300 fl. cu observarea, că întreprinzătorii, cari intr'aceea sfîrșiseră lucrul, l-au însărcinat la aceasta. Cassarul Ludovic Dubas tevis îi solvi în bună credință banii; pentru aceasta căpitanul suprem al orașului ordonă imediat cercetare disciplinară atît contra lui, cît și contra controlorului Petru Müller.

În 11 Februarie n., întreprinzătorii se anunțară la cassă pentru ridicarea celor 500 fl. depuși de dușii. Dar' de oare-ce numai 300 fl. erau indusi și chiar și acestia înscrîși ca ridicăți din nou, cassarul referă despre afacerea consilierului polițai Chudy, la ceea-ce acesta îl provocă se facă un raport în scris, și adăugă, că afacerea e de altfel în ordine. Cîteva zile în urmă Chudy plăti imediat cei 500 fl. întreprinzătorilor, dar' într'aceasta afacerea ajunsesse deja și la cunoștința căpitanului suprem de poliție, ear' acesta ordonă o cercetare, la început numai privitor la cei 500 fl. din chestie, mai târziu însă, pe baza unei arătări confidentiale făcute căpitanului de poliție, din partea unui ofițier alte dimis de Chudy, și referitor la alte dă-raveri. Cercetările se făcură în deplină liniște prin consilierul polițai Farkas și prin consilierul financiar în ministerul de interne, Iosif Gogolak. De oare-ce această cercetare descoperi dovezi foarte apăsătoare, Chudy fu pus sub constantă supraveghiere a doi polițiști secreți. Acestia păziau ușa căsii, în care se afla locuința lui Chudy și-l urmăreau, dacă se depărta. În total Chudy abuzase în 25 de casuri (!) de puterea sa discreționară, falsificase documente publice și sevrîșise delapidări de bani în oficiu, până la suma de 12.000 și cîteva sute florini. Aceste malversațiuni le îndeplini el așa, parte primind bani dela singuratici, parte ridicîndu-i din casele de deposit ale poliției pe baza unor chitanțe false. S'a mai constatat, că Chudy în mai multe casuri a acoperit delapidări. Așa ridicase el chiria de 6000 fl. a prăvăliei din edificiul căpitanului suprem și restituise mai târziu această sumă.

Poliția a prelat actele cercetării procuraturii de stat.

Sămăbta trecută Chudy, a fost destituit de cătră căpitanul suprem Rónay, care a făcut și arătare procuraturii.

Oberrabinerul din „Pester Lloyd”, în nr. de Sămăbta trecută, 11 Aprilie, se ocupă la loc de frunte de această panamă, dar' o face într'un chip foarte liberal — jidănesc, ear' pentru Chudy în special pledează circumstanțe atenuante, ba ascundă-l chiar în mod destul de pronunțat de pungașlicurile lui, prin aceea, că funcționarii de poliție sînt rîu plătiți. Eată între altele ce serie:

„Dacă deci un astfel de om (rîu retribuit), care poate are să întrețină o mare (adece o numeroasă — voește să zică rabinul) familie, se luptă zi de zi cu miseriile unui venit, ce nu ajunge nici la trebuințele mai modeste decât ale lui (ale dlui consilier — adică), dacă un astfel de om, într'o clipită neglijată, uită de datoria lui și de sine însuși, aceasta, nu-i vorbă, nu-l descarcă dinaintea judecătorului, dar' încarcă pe stat, care l'a provăzut rîu materialmente, dăndu-l formal pradă ispitelor abuzului...”

Nu-i așa, că Ovrieul nu se reneagă cu morala lui? Morala jidovească, căptușită cu morala bînfystă, ambele condensate în morala millenară a nației „singure alecutoare de stat.”

Milleniul „Foi Poporului”. Vom ave și noi nu bun început al milleniului mult trimbiat. Acesta este un proces de presă, în care însă, pare-ni-se, nu noi, ci tot ei au să triumfeze. În 5 Maiu adevărat, tocmai când tîmbălău va fi în prima agonie, se va pertracta în Cluj un proces de presă al „Foi Poporului”. Acusat este dl Ion Șerb din Poiana (l. Sibiu) pentru o corespondență publicată în nrul 38 din anul 1894, și subscrisă de „un Poenar”. În numita corespondență s'a vorbit despre un ospet, la care au fost preamăriți martirii neamului român, și s'a sulevat ideea unirii tuturor Românilor sub stindardul purtat cu mîndrie de martirii noștri.

Sinoadele bisericii gr.-ort. române.

Echou la „Probleme sinodale”.

Articolul nostru „Probleme sinodale” a făcut impresiune în cercurile sinodale. Toți oamenii cu vederi clare și independente îl aprobă.

Am observat chiar o hotărîță reflexiune la acest articol în vorbirea de deschidere a metropolitului Miron Roman, pe care o publicăm la alt loc al foi noastre.

Cetitorii vor pute observa două puncte din acel discurs, cari au fost scrise sub impresiunea „Problemelor sinodale”.

Partea, în care autorul articolului „Tribunei” combătea resignare și pesimismul discursurilor de deschidere din anul trecut, a fost adoptată de metropolita, căi se încercase să dea vorbirii de deschidere un accent de îmbărbătare.

Încercarea aceasta laudabilă e însă zdrobită imediat de pasagiul următor, unde pășește hotărît în contra propunerilor și tendințelor articolului nostru, îndemnând pe delegați să nu asculte de „îndemnul rele”.

Eată echoul din presidiu la articolul nostru.

Să cerem lămuriri!

După-cum sîntem informați, cercurile oficioase dela sinoade vor căuta, ca chestiunea milleniului nici să nu se amintească în ședințe.

Eată o procedură incorectă. Asta va să zică a ascunde mîta în sac.

E fapt, că episcopii au primit ordin, ca bisericile noastre și școalele noastre să serbeze milleniul. Lucrul nu e iertat să fie ascuns.

De aceea credem, că se va afla măcar un singur om de inimă în fiecare sinod, care în conștiința datoriei sale de reprezentant se interpeleze pe episcopi, adevărat că au primit atare ordin și ce au de gînd se facă?

Prin interpelare chestiunea s'ar aduce în discuție și s'ar lămurii.

Eată o problemă sinodală.

Sinoadele și diplomația.

„Dreptatea” salută într'un prim-articol sinoadele întrunite ieri și-și exprimă speranța, „că lăudatele corporațiuni bisericesti naționale, pururea înțelepte și cu inimă curată pentru interesele noastre vitale, vor pute și de astădată se scoată la cale cauza bisericescă-școlară conservându-i neapăt caracterul ei confesional românesc-național și respingînd din sânul bisericii toate eventualele ingerențe necompetente străine”.

Foarte bine. Numai cît mai susține „Dreptatea” un lucru care ne surprinde, și pe care nu-l aprobăm. Ea zice:

„Într'adevăr! Sinoadele noastre ca corporațiuni trebuie să fie corporațiuni diplomatice în înțeles veritabil; fiecare deputat particular trebuie să fie un politic rutinat, care prin cuvinte știe să-și ascundă simțămintele, ear' părinții episcopi, ca președinți conducători ai acestor întruniri, trebuie ziua noaptea să vegheze și să-și facă ochii în patru, ca nu cumva să se deschidă lupilor vre-o ușiță în staulul turmelor lor cu vîntătoare: ca religioșitatea să rămână scutită pe seama poporului credincios”.

Nu pricepem peste tot curentul de diplomație ce se ivește ici-colo printre noi, și aerul de diplomați, ce și-l iau unii oameni, dar' mai puțin pricepem rostul celor susținute acum de „Dreptatea”. Noi știm, că sinoadele sînt corporațiuni reprezentante. Deputații aleși de cler și popor, reprezintă clerul și poporul. Asta — reprezentanța fidelă — este nota și menirea sinoadelor, ear' nu diplomația. Noi n'avem cabinete diplomatice, la ce dar' atîta fasolire?

Sinodul archidiececan.

(Raport special al „Tribunei”).

Sibiu, 12 Apr. n. 1896.

Azi s'a deschis în toată tăcere sinodul ordinar al archidiecesei gr.-ort. sub presidența Excelenței Sale Metropolitului Miron. Membrii n'au sosit tocmai mulți după-cum m'am putut convinge din prima ședință, la care au asistat abia 30—35 inși; la serviciul divin s'au prezentat mai puțini.

A lipsit dela biserică chiar și metropolitul. Presențele n'au prea fost deci înălțătoare...

Ședința primă.

Ședințele se țin într'o sală scundă și mică a străvechului seminar hodorigit de vremuri...

Aspectul nespus de mohorît și neserbătoresc.

Deși sinodul e o adunare publică, trebuie se constatăm cu regret, că pentru publi-

Pentru tipar responsabil Iosif Marschall.